

derzoek instelde naar de kaasmarkten en -wagen in Zuid-Holland, bleek haar dat de aflevering van dit zuivelproduct door de boeren op verschillende wijze plaats vond. Er werden wel kaasmarkten gehouden, onder andere te Rotterdam, maar alleen in Gouda was nog een wekelijkse markt van enige betekenis. En zelfs daar werd maar weinig kaas aangevoerd, omdat de meeste partijen door de boeren aan huis werden verkocht. De aflevering te Gouda vond overigens meestal nog wel over de stadswaag plaats, hoewel daar ook op particuliere wagen werd geleverd. De kamer merkte vervolgens op dat elders daarentegen maar zelden van publieke wagen gebruik werd gemaakt, omdat bijna alle leveringen plaats vonden bij de pakhuizen van de handelaars⁸⁴).

De groothandelsfunctie van de kaasmarkt was door directe verkoop en levering van leverancier aan handelaar in Rotterdam en andere steden in toenemende mate uitgehold en daarmee ook de functie van de kaasweg. Deze tendens deed zich ook bij andere handelsartikelen dan kaas voor. Markten waar de handelswaren en masse voor de groothandel werden aangevoerd waren aan het verdwijnen⁸⁵). Bij deze deconcentratie van de levering van handelsgoederen had een centrale instelling als de waag moeite zich staande te houden. Er was geen verplichting tot openbare weging meer om deze ontwikkeling tegen te houden.

Het ging niet goed met de waag. In de jaren zeventig werd de waagmeester in zijn verslagen aan het gemeentebestuur al maar somberder. Begin 1872 meende hij nog een lichtpunt te onderscheiden in de Nederlandsche Handel-Maatschappij (NHM), die hij de grootste steun voor de waag noemde. En terecht, want deze maatschappij was dat afgelopen jaar met haar suikerwegingen goed geweest voor 61 procent van alle betalingen⁸⁶). Overigens woog de NHM de door haar geveilde koffie sinds 1868 zelf, een artikel dat voor die tijd een niet onbelangrijke inkomstenpost voor de waag had betekend⁸⁷). De grote mate van afhankelijkheid van één cliënt was op zich natuurlijk een veeg teken. Maar de waagmeester klampte zich aan elke strohalm vast en schreef februari 1873: 'Nu lijdt en kwijnt zij (sc. de waag), onverdiend, maar kan haar bestaan nog jarenlang doen voortduren - zoo lang de Ned. Handel Maatschappij hare krachten blijft schragen'.

Een half jaar later, in juli, moest hij constateren dat de toestand in die korte tijd was verslechterd door een dramatische achteruitgang in de suikerweging van die gewaardeerde klant⁸⁸). De suikerveilingen van de NHM liepen ten einde en daarmee kwam de waag